

GLEDISTE: Premalo i prekasno

Author: IWPR

Ono čemu se realno može nadati jeste da će Milosevićevo sudjenje pružiti izvesnu utehu onima koji su zbog njega doživeli strasne patnje.

Da je život kojim slučajem film, nevoljna odluka beogradskih vlasti da Slobodana Milosevića predaju Međunarodnom krivičnom tribunalu za bivšu Jugoslaviju predstavljala bi neočekivano sretan, iskupljujući završetak balkanske tragedije. Pravda bi napokon pobedila nad zlom. Ova utesna mastarija, ukoliko zanemarimo strahovanja barem dela osoblja tribunala da će Milosevića biti prilično tesko osuditi, jeste način na koji će mediji i zajednice aktivista pristupiti samom sudjenju.

Njujork Tajms je pomenuti potez pozdravio kao "potvrdu značaja međunarodne pravde", da bi potom u jednoj kolumni bio citiran i nekadašnji britanski komandant u Bosni, koji je uskliknuo: "Aleluja". Human Rights Watch je na svom sajtu Milosevićevo prosljeđivanje u Hag oglasio kao "veliki trijumf za žrtve ratnih zločina . . . koji će pomoći da se učvrsti sistem međunarodne pravde u svom nastajanju".

Takvi komentari savršeno izražavaju osećanje trijumfalizma koji trenutno prevladavaju u dobronamernim zapadnim krugovima. Ali izručenje se dogodilo toliko kasno i proces je beskrajno kompromitovan. Za to vreme nasiroko hvaljeni sistem međunarodne pravde, tobože unapredjen isporucivanjem Milosevića, toliko je narusen međunarodnim protivrecnostima, da je tesko pasti u bilo kakav zanos zbog jednog jedinog slučaja, ma koliko on bio vazan unutar balkanskog konteksta.

Sve to međjutim nipošto ne znači da Milosevića nije trebalo izvesti pred međunarodni sud. Očigledno je bolje da se Milosević nalazi iza resetaka zatvora Ujedinjenih nacija, nego na slobodi. (Poslednjih nekoliko meseci bio je zatvoren u beogradskom Centralnom zatvoru. Da su optužbe beogradskih vlasti protiv njega odbacene, kao što je bilo izgledno, on bi već najesen morao biti pušten na slobodu.) Skromno slavlje je svakako prikladno, i aktivisti koji su dugo i naporno radili da bi se ovo dogodilo imaju pravo da se osećaju zaslužno i vredni hvale. Ali "veliki trijumf"? "Sistem međunarodne pravde u nastajanju"? To je previše čak i za ovo doba medijske halabuke.

U stvari, Milosevićevo hapšenje je dobrim delom trgovinska transakcija između jugoslovenskih vlasti i zemalja koje su zamoljene da prilože novac u njihove fondove kako bi se nekako prebrodila sledeća zima. Tesko da to predstavlja bilo kakav presedan, osim ako nemamo u vidu neposredan odjek koji to izaziva na Balkanu. Stručnjaci za međunarodno pravo reći će da se isporucivanjem Milosevića uspostavlja nova i bolja norma, da se time osnazuje Međunarodni krivični sud, itd. Ali u stvarnosti ta je norma - bez obzira kolika je postojeća saglasnost oko njene opšte primenljivosti u glavama međunarodnih advokata i srcima aktivista pokreta za ljudska prava - gotovo nesprovodiva, i dopušta samo pojedinačnu primenu.

Kao i u mnogim drugim oblastima, Balkan ostaje poseban slučaj - poseban po sramoti koju je izazvao, poseban u pogledu sredstava, koliko god da se ona čine nedovoljna aktivistima zaokupljenim ispravljanjem gresaka koje su tu počinjene. I dok mi pričamo o pravdi, pravoj pravdi, mora se reći da će, posle svega što je učinio, Milosevićevo sudjenje svakako biti predobro za njega, baš kao što su i Nirnberski procesi bili isuviše dobri za sve Geringe i Spere za koje je Vinston Čerčil svojevremeno predlagao da budu pohapseni i kolektivno pogubljeni.

Jedno je sigurno: s obzirom na to da statut tribunala ne dopušta smrtnu kaznu, kakvu god da presudu Milosević dobije, biće znatno manja od one koju zaslužuje. U svakom slučaju, ako se računa na prethodnu praksu, presude tribunala su blage. Veliki korak napred za čovečanstvo moglo je biti hapšenje tiranina poput Milosevića nakon što je počinio izvestan broj laksih krivičnih dela - a ne nakon što mu je bilo dozvoljeno da ubija i pljačka, što je on sa zadovoljstvom činio tokom više od jedne decenije, uništavajući tako citav region i nebrojene živote.

Veliki korak napred moglo je biti i hapšenje Milosevica pre nego što je postao toliko nepopularan u svojoj vlastitoj zemlji. Uprkos simboličnim demonstracijama koje se u Beogradu ovih dana odvijaju, njegovo premještanje iz domaćeg u međunarodni zatvor ni na koji način nije bilo kontroverzno. Naravno, "sistem međunarodne pravde u nastajanju", za koji Human Rights Watch tako sebično sebe uverava da ga čuva, treba shvatiti ozbiljno samo ukoliko se Putin ili Jang Cemin, a ne Milosevic ili Fodej Sankoh, nadju na optuženičkoj klupi. Stvarna pravda iziskuje teske korake, da bi se blagovremeno sprecila nova zlodela; ona ne dolazi nakon događaja da bi sustigla siledzije iz nevažnih ili relativno slabih zemalja i tako ublazila krivicu dobronamernih ljudi iz bogatog sveta u pogledu narocito fetisizovanih slucajeva uzasa.

Sve dok se takve stvari događaju, tvrdnja da sada "nijedan državnik optužen za zlocine protiv čovečnosti nije izvan dometa međunarodne pravde" jeste prazna priča, pa ostaje otvoreno pitanje da li Milosevicevo hapšenje predstavlja pobjedu bilo kog drugog standarda ljudskih prava osim dvostrukog standarda. I zato, sve dok ne dodje taj trenutak, budimo odmereniji i oprezniji u svom slavlju i promisljeniji u svojim procenama onoga što je uistinu postignuto. Srpski i zapadni zvaničnici bili su izrazito otvoreni kada je rec o povezanosti između Milosevicevog dolaska u Hag i prikupljanja novčane pomoći za bivšu Jugoslaviju na donatorskoj konferenciji.

Nema niceg nužno lošeg u takvom uzajamnom cinjenju usluga. Ukoliko će zemlje NATO-a u doglednoj budućnosti tretirati južni Balkan kao protektorat, onda neka, na svaki način, u takvoj imperijalističkoj avanturi počasno mesto zauzmu pravda i ljudska prava. Zaista, stvarni uspeh tribunala ogleda se u sramocenju zapadnih sila koje ljudskim pravima dodeljuju takvu ulogu da bi se ponovo ustolicile u jugoistočnoj Evropi. Ali zamisljati ljudska prava kao nešto što prethodi, a NATO-vo nametanje sopstvene vlasti i sopstvenih standarda u regionu kao nešto što dolazi naknadno, jeste samoobmanjivanje. To se zaista događa samo u filmovima.

U stvarnosti su NATO-sile - prekasno i nakon što je Milosevicu dozvoljeno da prodje nekaznjen za preveliki broj zlocina - dosle na stanoviste da je nekadasnji predsednik pobunjenik protiv evropskog poretka koji mora biti zaustavljen i poverovale u to da i on, poput bezbroj odmetnika pre njega, mora biti izveden na optuženičku klupu. To je ono što se sada i dogodilo. Fasistička pobuna koju je Milosevic podsticao i predvodio je okončana, i on se sada nalazi u celiji dok tuzitelji hitaju da naslazu optužnicu na optužnicu. Treba li pozdraviti takav ishod? Da. Ali malo odmerenije, molim.

Ono čemu se treba nadati je da će Milosevicevo sudjenje pružiti izvesnu utehu onima koji su doziveli strasne patnje u njegovim rukama, ili još gore, zbog njegovih hirova, i ucvrstiti izvesno posthumno sećanje na njegove žrtve. Ali nemojmo sebi prekomerno cestitati na pobjedi pravde koja je toliko dugo odlagana. I nemojmo se zavesti patološkim brbljanjima o "pokoju" žrtava koji je tako cesto bio prizivan da bi se opravdalo pogubljenje Timoti Mekveja u Sjedinjenim Državama.

Čovek se nikada ne oporavlja od gubitka deteta, ili roditelja, ili brata, ili prijatelja. Najviše što se postize na bilo kom sudjenju jeste da ljudi kojih se ono tiče steknu privid da svet i nije potpuno nepravedan. To, samo po sebi, ne mora biti malo dostignuce. Ali ukoliko je to pobjeda, ona je takva da se u njoj, posle Vukovara i Omarske, Sarajeva i Srebrenice, Drenice i Racka, tesko može uživati.

Dejvid Rif je visi saradnik Instituta za svetsku politiku u Njujorku i autor knjige Klaonica: Bosna i neuspeh Zapada. Zajedno sa Rojem Gatmanom, priredio je Ratni zlocini: Sta javnost treba da zna.

1

Location: [Balkans](#)
[Macedonia](#)
[Albania](#)
[Serbia](#)

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/glediste-premalo-i-prekasno>